รายงานการวิเคราะห์เหตุอันควรสงสัย
ประจำเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2560
และสถานการณ์การแสวงประโยชน์จาก Cryptocurrency

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้จัดทำสรุปรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย (Suspicious Transaction Report – STR) ที่ได้รับจากผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรม ในห้วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2560 ทั้งหมด 3,345 รายการ และสรุปสถานการณ์การแสวงประโยชน์จาก Cryptocurrency เพื่อเป็นข้อมูลแจ้งเตือนแนวโน้มที่ควรระวัง ได้ดังนี้

1. รายงานธุรกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพเสี่ยง

สำนักงาน ปปง. ได้รับรายงาน STR ที่เข้าข่ายการหลีกเลี่ยงการรายงานธุรกรรมเงินสดของผู้ประกอบอาชีพที่มีหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (กลุ่มที่ถูกกำหนดเป็นอาชีพเสี่ยงต่อการถูกใช้เป็นช่องทางฟอกเงิน) โดยเฉพาะกลุ่มเจ้าของธุรกิจค้าทอง ค้าอัญมณี เจ้าของกิจการค้าของเก่า และเจ้าของกิจการค้ายานยนต์ โดยอาจมีเหตุผลเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประกอบธุรกิจ ที่ไม่ต้องการยุ่งยากในการกรอกรายงานธุรกรรมเงินสด แต่เชื่อว่ามีกลุ่มที่แอบแฝงการฟอกเงินเช่นกัน ซึ่งเป็นประเด็นอันตรายร้ายแรงหากกลุ่มผู้มีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรม กลับมีความเกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายผู้ฟอกเงินเอง

เฝ้าระวัง *สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพ ตรวจสอบจำนวนเงิน/มูลค่าเงินในการทำธุรกรรม ความถี่ ความเหมาะสม หรือความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อติดตามพฤติการณ์ที่ผิดปกติที่อาจจะมีการหลบเลี่ยงการรายงานธุรกรรม ของลูกค้าที่ประกอบอาชีพเสี่ยงฯ 9 อาชีพ และประกอบอาชีพอื่นที่มีปัจจัยเสี่ยงฯ ตามประกาศสำนักงาน ปปง. เรื่อง แนวทางการกำหนดปัจจัยเพื่อพิจารณาความเสี่ยงของลูกค้าเกี่ยวกับอาชีพ เช่นกรณี*

1) *มีพฤติการณ์แยกยอดเงินอย่างเป็นประจำ และเมื่อรวมมูลค่าเงินหมุนเวียนแล้ว เป็นมูลค่าสูงกว่ารายได้ที่แจ้งไว้มาก*
2) *มักมีการมอบอำนาจให้ผู้อื่นมาทำธุรกรรมมูลค่าสูงแทนอย่างผิดปกติ*
3) *มักมีการแยกยอดในทำรายการหลายครั้ง แทนการทำรายการเป็นยอดรวมครั้งเดียว*

ผู้จัดทำ : ส่วนพัฒนานโยบายการกำกับ กองกำกับและตรวจสอบ โทร. 0 2219 3600 ต่อ 5059 (สุภาภรณ์)

2. การหลอกลวง ฉ้อโกง ด้วยการสร้างเรื่องเท็จที่นำไปสู่การให้โอนเงินเข้าบัญชี

จากรายงาน STR ประเภทธุรกรรมที่แสดงความไม่สอดคล้องกับสถานภาพทางการเงินของผู้ทำธุรกรรม และธุรกรรมกลุ่มที่สามารถระบุอาชญากรรมที่อยู่เบื้องหลังได้ นั้น บัญชีที่ใช้รับโอนเงิน มักเป็นบัญชีผู้แทนหรือผู้รับจ้างเปิดบัญชีที่เจ้าของมิใช่เป็นผู้ทำธุรกรรมและผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง แต่ได้ให้ผู้อื่นนำไปใช้รองรับเงินจากการกระทำความผิดต่างๆ โดยเฉพาะการก่ออาชญากรรมหลอกลวง ฉ้อโกง มีทั้งที่สถาบันการเงินได้รับข้อมูลร้องเรียนจากผู้เสียหายโดยตรง และข้อมูลที่ได้รับการประสานจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการตรวจสอบที่สืบเนื่องจากการรับแจ้งเหตุ การสืบสวนสอบสวน และการขยายผลจับกุมกรณีการหลอกลวง ฉ้อโกง ด้วยการสร้างเรื่องเท็จที่นำไปสู่การให้โอนเงินเข้าบัญชี นับเป็นอาชญากรรมโดดเด่นที่เป็นภัยคุกคามต่อเนื่องยาวนาน

การสร้างเรื่องเท็จเพื่อฉ้อโกงมีการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการและประเด็นการชักจูงที่หลากหลายตลอดทั้งปี 2560 อาทิ การชักชวนในร่วมลงทุนในธุรกิจ การเก็งกำไรค่าเงินและตราสารทุนต่างๆ ที่หลอกล่อด้วยการให้ผลตอบแทนสูงเกินความเป็นความจริง การจารกรรมข้อมูล Facebook เพื่อหลอกลวงเงินจากกลุ่มรายชื่อเพื่อน ซึ่งการหลอกลวงมีแนวโน้มพัฒนารูปแบบต่อไปเรื่อยๆ ตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และอาชญากรที่เป็นกลุ่มผู้มีทักษะความรู้มากขึ้น

เฝ้าระวัง *ขั้นตอนการเปิดบัญชี : ธนาคารควรกำหนดมาตรการที่รัดกุมมากขึ้นในขั้นตอนการเปิดบัญชี ให้แก่พนักงานผู้ทำหน้าที่ในการเปิดบัญชี เช่น การตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลเปรียบเทียบกับข้อมูลการแสดงตนและข้อมูลที่ใช้ระบุตัวตน และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมที่ผิดปกติของผู้ที่ขอเปิดบัญชีที่ผิดปกติระหว่างสาขา รวมทั้งมีการติดตามและตรวจสอบการทำธุรกรรมจากความถี่ จำนวนเงิน เปรียบเทียบกับความเหมาะสมกับอาชีพ และรายได้ มีความเป็นเหตุเป็นผลหรือไม่*

3. สถานการณ์การแสวงประโยชน์จาก Cryptocurrency

จากการวิเคราะห์ในบริบทสถานการณ์การใช้เทคโนโลยีในธุรกิจด้านการเงิน (Financial Technology – FinTech) ที่พัฒนาอย่างรวดเร็วเมื่อปี 2560 ที่ได้ทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินมีความง่ายขึ้น เป็นส่วนตัวขึ้น และรวดเร็วขึ้นจากกลไกดิจิทัลต่างๆ ในขณะเดียวกัน ก็จะเป็นที่ดึงดูดให้อาชญากรในกลุ่มนี้อาศัยเป็นช่องทางการหลอกลวง ฉ้อโกงรูปแบบใหม่มากขึ้นตามไปด้วย โดยเทคโนโลยี FinTech ที่โดดเด่นและล่อแหลมต่อการถูกแสวงประโยชน์อย่างมากในขณะนี้คือเทคโนโลยีการเข้ารหัส ในส่วนที่เป็นสกุลเงินดิจิทัลหรือ Cryptocurrency ที่นอกจากจะถูกใช้เป็นประเด็นหลอกลวงให้ร่วมระดมทุนและเก็งกำไร (ซึ่งเริ่มได้รับรายงาน STR แล้วในปี 2560) นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ฟอกเงินได้เช่นเดียวกัน

อาจกล่าวได้ว่า Cryptocurrency เป็นช่องทางของอาชญากรหรือนักฟอกเงินใช้ในการจัดการโอนย้ายถ่ายเทและซุกซ่อนเงินสกปรกอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะการทำธุรกรรม Bitcoin ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จึงมีแนวโน้มที่กลุ่มอาชญากรจะนำสกุลเงินดิจิทัลอื่นๆ มาใช้ทดแทน Bitcoin และจากการวิเคราะห์สถานการณ์ Bitcoin จากหน่วยงานสืบสวนพบว่า Bitcoin อาจจะมีช่องโหว่ที่ไม่รองรับการปกปิดตัวตนได้อย่างปลอดภัยตามที่อาชญากรต้องการ เงินดิจิทัลที่ต้องเฝ้าระวังต่อจากนี้ จึงอยู่ที่สกุลเงินที่สร้างขึ้นเพื่อเพิ่มระดับความเป็นส่วนตัว หรือมีคุณสมบัติปกปิดตัวตนของผู้ใช้งานได้สมบูรณ์กว่า Bitcoin ที่เห็นค่อนข้างชัดเจนและมีสถิติการใช้งานแพร่หลาย อาทิ Monero, Dash, Zcash หรือ Zerocash ที่ได้เพิ่มเทคนิคการซ่อนรายละเอียดการโอนเงิน ทั้งข้อมูลผู้โอน ผู้รับโอน และจำนวนเงิน ตัดตอนให้ไม่สามารถสืบกลับถึงต้นทางการโอนได้

การปกปิดตัวตนผู้ใช้งานอย่างค่อนข้างแน่นหนา คือคุณสมบัติที่สำคัญของเงินดิจิทัลสกุล Ethereum ซึ่งเป็นสกุลเงินที่พัฒนาต่อยอดจาก Bitcoin ที่มิใช่เป็นเพียงสกุลเงินเพื่อใช้แลกเปลี่ยนเท่านั้น Ethereum ยังสามารถทำงานอัตโนมัติเมื่อเจอเงื่อนไขที่กำหนด ด้วยความสามารถนี้ทำให้สามารถสร้างแอพพลิเคชันต่างๆ ขึ้นมาบนเครือข่าย Ethereum อีกชั้นหนึ่ง จึงทำให้เกิดการพลิกแพลงรูปแบบการใช้งานได้มหาศาล เช่น Social Network, บริการทางการเงิน, เกมออนไลน์, แพลตฟอร์มเพื่อความบันเทิงอื่นๆ ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันธุรกิจเกิดใหม่ที่มีโครงสร้างธุรกิจแบบใหม่ๆ เพื่อการเติบโตที่รวดเร็ว หรือ Startup ต่างๆ โดยเฉพาะในระดับสากล ได้หันมาใช้สกุลเงินและเทคโนโลยี Ethereum เป็นส่วนสำคัญที่เริ่มแพร่หลาย โดย Ethereum มีคุณประโยชน์ค่อนข้างชัดเจนในแง่ส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน คาดการณ์ได้ว่าจะเป็นช่องทางที่มีศักยภาพในการใช้ก่ออาชญากรรมรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งเช่นเดียวกับ Bitcoin ที่เกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาสำคัญบางประการของระบบการเงินโลก มิใช่ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเป้าหมายการเก็งกำไร หรือเป็นช่องทางลับแต่อย่างใด แต่ในที่สุดกลับมีแนวโน้มถูกแสวงประโยชน์ในทางมิชอบในหลายแง่มุมการเป็นที่นิยมแพร่หลายของ Ethereum จึงเป็นอีกประเด็นที่ต้องเตรียมรับมือกับการถูกนำมาใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์ในทิศทางเดียวกัน

4. สรุปธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

รายงาน STR มี 6 กลุ่มหลัก ซึ่งแบ่งแยกตามมูลเหตุอันควรสงสัย เรียงลำดับจากกลุ่มที่ได้รับเป็นจำนวนสูงที่สุดได้ดังนี้

<u>แผนภูมิแสดง</u>ร้อยละของ STR จำแนกตามมูลเหตุอันควรสงสัยหลักเมื่อเทียบกับจำนวน STR ที่ได้รับทั้งหมด มีดังนี้

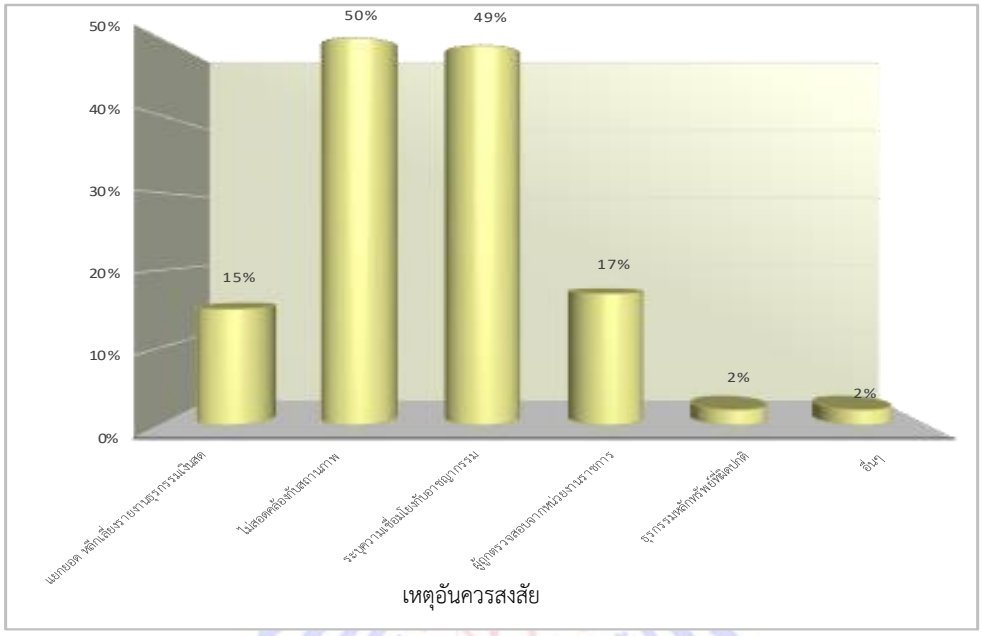

(หมายเหตุ: เนื่องจากมี STR จำนวนหนึ่งระบุพฤติการณ์ที่เป็นมูลเหตุอันควรสงสัยมากกว่า 1ประเด็น ทำให้เมื่อคัดแยกโดยใช้เกณฑ์พฤติการณ์เดี่ยวเป็นหลัก จึงมีส่วนที่ต้องนับซ้ำ และเมื่อรวมจำนวนร้อยละของทั้ง 6 ประเภท ทำให้ได้จำนวนมากกว่าร้อยละ 100)

1. การทำธุรกรรมที่ไม่สอดคล้องกับสถานภาพทางการเงินของผู้ทำธุรกรรม ได้แก่ รายการธุรกรรมที่มีความถี่หรือมูลค่าสูง ไม่สอดคล้องกับอายุ อาชีพ และรายได้ของผู้ทำธุรกรรม หรือพื้นที่ที่ทำธุรกรรมไม่สอดคล้องกับที่อยู่ หรือที่ตั้งของธุรกิจ

2. การทำธุรกรรมแยกยอดเงินในการฝาก/ถอน ให้แต่ละยอดมีมูลค่าต่ำกว่า 2 ล้านบาทเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกรายงานธุรกรรมเงินสด ซึ่งมีทั้งกรณีแยกยอดทำธุรกรรมในบัญชีเดียว กรณีแยกยอดทำธุรกรรมกระจายไปยังหลายบัญชี รวมถึงการกระจายทำธุรกรรมหลายครั้งที่หลายสาขาธนาคารในห้วงเวลาเดียวกัน

3. รายงานธุรกรรมที่สามารถระบุความเชื่อมโยงกับอาชญากรรม ได้แก่ รายการธุรกรรมที่สถาบันการเงินตรวจสอบข้อมูลผู้เกี่ยวข้องหรือข้อมูลที่ใช้ในการติดต่อ และพบความเชื่อมโยงถึงการก่ออาชญากรรมประเภทต่างๆ ตามที่มีการจับกุมอาชญากรแล้วและปรากฏเป็นข่าวสารทางสื่อมวลชน หรือเชื่อมโยงกับข้อมูลตามที่ได้รับการร้องเรียนโดยตรงจากภาคประชาชน

4. รายงานการทำธุรกรรมของบุคคลผู้มีรายชื่อถูกตรวจสอบจากหน่วยงานราชการ เป็นกลุ่มที่สถาบันการเงินรายงานผลการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางบัญชีของผู้ต้องหา หรือผู้เป็นเป้าหมายการสืบสวนสอบสวน รวมถึงรายงานธุรกรรมที่เป็นปัจจุบันของผู้ถูกยับยั้งการทำธุรกรรม ถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือเป็นผู้ที่ศาลได้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

5. การทำธุรกรรมซื้อ/ขาย/โอนหลักทรัพย์ที่ผิดปกติ ไม่สมเหตุสมผลในแง่มุมต่างๆ อาทิ ด้านมูลค่า ความถี่ ความสัมพันธ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องของผู้โอนกับผู้รับโอนหลักทรัพย์ รวมถึงพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่เป็นธรรม โดยรายการส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้เป็นรายการที่ได้รับจากสถาบันการเงินประเภทบริษัทหลักทรัพย์

6. มูลเหตุธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยอื่นๆ เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความเสี่ยงในหลายแง่มุม ทั้งในด้านตัวบุคคล พื้นที่ และพฤติการณ์ อาทิ การโอนหรือรับโอนเงินมูลค่าสูงจากประเทศกลุ่มเสี่ยงโดยไม่มีเหตุผลรองรับ การทำธุรกรรมแทนโดยไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเจ้าของบัญชี การบิดเบือนข้อเท็จจริงที่ให้กับสถาบันการเงิน การไม่ประสงค์แสดงตน การสอบถามยอดเงินบ่อยครั้งอย่างผิดปกติ เป็นต้น ในกลุ่มนี้ยังรวมถึงธุรกรรมเกี่ยวกับที่ดิน ที่ส่วนใหญ่มีความผิดปกติในการซื้อขายที่ต่ำกว่าราคาประเมินด้วย